

## УКАЗАНИЯ

Формулярът се попълва от всички предприятия, фирми, научни институти и организации, Българската академия на науките, Селскостопанската академия, висшите училища, университетските болници и други организации на самостоятелен баланс, които независимо от вида на основната си дейност през 2012 г. са извършвали научноизследователска и развойна дейност (НИРД) - т.е. ако поне едно лице от персонала през цялата година е било заето с НИРД. В карето "Обслужвана икономическа дейност" се посочва кода на отрасловия раздел, за който е предназначена преобладаващата част от НИРД, съгласно Класификацията на икономическите дейности - КИД - 2008.

**Научноизследователската и развойна дейност** включва всяка творческа работа, която се провежда систематично с цел да се увеличи обемът на знанията, включително познанието за човека, културата и обществото, както и използването на този обем от знания за нови приложения. Основният критерий, който служи да се отграничи научноизследователската и развойна дейност от широката гама подобни дейности, основаващи се на науката и технологиите, е наличието, в рамките на НИРД, на значителен елемент на новост и на отстраняване на научната и/или техническата неопределеност. Клиничните изпитвания на лекарства I, II и III фаза също се третират като НИРД.

На код 100 "Разходи за НИРД - общо" се посочва общата сума на текущите разходи за НИРД и на разходите за придобиване на ДМА, предназначени за НИРД, независимо от източника на финансиране.

На код 110 "Текущи разходи за НИРД" се посочват данни за разходите за материали, за външни услуги, за персонал и другите разходи за дейността. Не се включват разходите за амортизация.

На код 111 "Разходи за персонала, зает с НИРД" се посочват разходите за заплати и други възнаграждения (вкл. по граждански договори), както и разходите за осигуровки. Не се включват възнагражденията на помощния персонал, които обаче са включени в текущите разходи за НИРД на код 110.

На код 120 се посочват данни за направените разходи за придобиване на ДМА, предназначени за НИРД.

Текущите разходи за НИРД, посочени на код 110 следва да се разпределят (може и приблизително по Ваша преценка) според вида на научните изследвания (разработки), за които са направени:

- Разходи за фундаментални изследвания (код 130) - посочват се разходите за експериментални или теоретични изследвания, имащи за цел главно придобиването на нови знания, без да се има предвид тяхното конкретно приложение или използване. Резултатите от фундаменталните изследвания обикновено не се комерсиализират, а са предмет на публикации в научни списания или на обмен между заинтересовани лица и организации.

- Разходи за приложни изследвания (код 140) - посочват се разходите за оригинални изследвания, извършвани с цел придобиване на нови знания, които обаче са насочени главно към постигане на определени практически цели и задачи.

- Разходи за експериментални разработки (код 150) - посочват се разходите за системни разработки, базирани върху налични знания, с цел да се произведат нови материали, продукти и устройства; да се внедрят нови методи, системи и услуги или значително да се усъвършенстват вече съществуващите.

Разходите за НИРД се разпределят по области на науката в зависимост от насочеността на научните изследвания (разработки).

Данните за разходите за НИРД, посочени на код 100, код 200 и код 700 трябва да бъдат равни.

**В Раздел II. Разходи за НИРД по източници на средствата** общата сума на направените през годината разходи за НИРД се разпределя по видове национални и чуждестранни предприятия, институции и организации. Средствата, с които е осъществена НИРД, могат да бъдат получени под различна форма - приходи от продажба на продукти от НИРД по договор с други предприятия, висши училища или бюджетни организации; приходи от собствена стопанска дейност, различна от НИРД; субсидии от държавния бюджет, средства от правителствени фондове (Фонд научни изследвания (ФНИ), Национален иновационен фонд (НИФ)); безвъзмездна финансова помощ от Европейската комисия, международни организации и правителства на други държави.

Разпределението, в **Раздел III**, на разходите за НИРД по социално-икономически цели се извършва **според крайната цел, за която е предназначена НИРД**, както следва:

Проучване и експлоатация на земната повърхност, водите и атмосферата (код 701) - разходите за НИРД, свързана с: проучване на земната повърхност, залежите на полезни изкопаеми (минерали, нефт, природен газ), моретата, океаните, атмосферата; климатичните и метеорологични изследвания и хидрологията.

Опазване на околната среда (код 702) - разходите за НИРД, свързана с: осъществяване на контрол над замърсяването, идентифициране на източниците и причините за замърсяване, неговото разпространение и влияние върху хората, флората, фауната, микрорганите и биосферата; създаване на устройства за слеждане и измерване на всички видове замърсявания; превенция и премахване на замърсяването.

Граждански космически изследвания (код 703) - разходите за НИРД, свързана с разработки и приложни изследователски програми за проучване на космоса, включително дейността на космически лаборатории. Не се включват разходите за НИРД за космически изследвания с отбранителна цел, които следва да се посочат на код 714 "Отбрана".

Развитие на транспорта, телекомуникациите и друга инфраструктура (код 704) - разходите за НИРД, свързана с развитие на: транспортната, телекомуникационната и водоснабдителната системи; строителството на сгради и други строителни съоръжения.

Производство и разпределение на енергията (код 705) - разходите за НИРД, свързана с: производството, съхранението, разпределението и рационалното използване на всички видове енергия; повишаване ефективността на енергийното производство и разпределение.

Усъвършенстване на промишленото производство и технологиите (код 706) - разходите за НИРД, свързана с: усъвършенстване и повишаване на икономическата ефективност и конкурентноспособността на промишленото производство.

Развитие на здравеопазването (код 707) - разходите за НИРД, свързана с: опазване, подобряване и възстановяване на здравословното състояние на хората; социални грижи за деца, възрастни и други специални категории хора с увреждания или с хронични заболявания.

Развитие на селското и горско стопанство и риболова (код 708) - разходите за НИРД, свързана с подпомагане развитието на: селското, горското стопанство, риболова, производството на хранителни продукти; контрола над използването на химически изкуствени торове; ветеринарната медицина.

Развитие на образованието (код 709) - разходите за НИРД, свързана с всички степени на образователната подготовка и с всички форми на обучение.

Културни, развлекателни и религиозни дейности (код 710) - разходите за НИРД, свързана с проучване на влиянието, което оказват върху обществения живот такива социални явления като културни, развлекателни, спортни и религиозни дейности.

## Раздел IV. Персонал, зает с НИРД, по области на науката

| Раздел IV. Персонал, зает с НИРД, по области на науката |             |      |             |                  |             |                  |             |                  |             |                       |             |                  |             |                   | (Среден брой през годината) |  |  |  |
|---------------------------------------------------------|-------------|------|-------------|------------------|-------------|------------------|-------------|------------------|-------------|-----------------------|-------------|------------------|-------------|-------------------|-----------------------------|--|--|--|
|                                                         | Код на реда | Общо |             | Естествени науки |             | Технически науки |             | Медицински науки |             | Селскостопански науки |             | Обществени науки |             | Хуманитарни науки |                             |  |  |  |
|                                                         |             | общо | в т.ч. жени | общо             | в т.ч. жени | общо             | в т.ч. жени | общо             | в т.ч. жени | общо                  | в т.ч. жени | общо             | в т.ч. жени | общо              | в т.ч. жени                 |  |  |  |
| a                                                       | 6           | 1    | 2           | 3                | 4           | 5                | 6           | 7                | 8           | 9                     | 10          | 11               | 12          | 13                | 14                          |  |  |  |
| Непреизчислени в еквивалент на пълна заетост:           |             |      |             |                  |             |                  |             |                  |             |                       |             |                  |             |                   |                             |  |  |  |
| Персонал - общо (310+320)                               | 300         |      |             |                  |             |                  |             |                  |             |                       |             |                  |             |                   |                             |  |  |  |
| Изследователи                                           | 310         |      |             |                  |             |                  |             |                  |             |                       |             |                  |             |                   |                             |  |  |  |
| Друг персонал, зает с НИРД                              | 320         |      |             |                  |             |                  |             |                  |             |                       |             |                  |             |                   |                             |  |  |  |
| Преизчислени в еквивалент на пълна заетост*:            |             |      |             |                  |             |                  |             |                  |             |                       |             |                  |             |                   |                             |  |  |  |
| Персонал - общо (311+321)                               | 301         |      |             |                  |             |                  |             |                  |             |                       |             |                  |             |                   |                             |  |  |  |
| Изследователи                                           | 311         |      |             |                  |             |                  |             |                  |             |                       |             |                  |             |                   |                             |  |  |  |
| Друг персонал, зает с НИРД                              | 321         |      |             |                  |             |                  |             |                  |             |                       |             |                  |             |                   |                             |  |  |  |

## Раздел V. Персонал, зает с НИРД, по степен на образование

| Раздел V. Персонал, зает с НИРД, по степен на образование |             |      |             |      |                   |                              |                          |                      |             |                         |             |      |                   | (Среден брой през годината) |             |  |  |
|-----------------------------------------------------------|-------------|------|-------------|------|-------------------|------------------------------|--------------------------|----------------------|-------------|-------------------------|-------------|------|-------------------|-----------------------------|-------------|--|--|
|                                                           | Код на реда | Общо |             |      | Висше образование |                              | По образователна степен: |                      |             |                         |             |      | Друго образование |                             |             |  |  |
|                                                           |             | общо | в т.ч. жени | общо | в т.ч. жени       | Доктори и доктори на науките |                          | Бакалаври и магистри |             | Професионални бакалаври |             |      |                   |                             |             |  |  |
|                                                           |             |      |             |      |                   | общо                         | в т.ч. жени              | общо                 | в т.ч. жени | общо                    | в т.ч. жени | общо | в т.ч. жени       | общо                        | в т.ч. жени |  |  |
| a                                                         | 6           | 1    | 2           | 3    | 4                 | 5                            | 6                        | 7                    | 8           | 9                       | 10          | 11   | 12                |                             |             |  |  |
| Непреизчислени в еквивалент на пълна заетост:             |             |      |             |      |                   |                              |                          |                      |             |                         |             |      |                   |                             |             |  |  |
| Персонал - общо (410+420)                                 | 400         |      |             |      |                   |                              |                          |                      |             |                         |             |      |                   |                             |             |  |  |
| Изследователи                                             | 410         |      |             |      |                   |                              |                          |                      |             |                         |             |      |                   |                             |             |  |  |
| Друг персонал, зает с НИРД                                | 420         |      |             |      |                   |                              |                          |                      |             |                         |             |      |                   |                             |             |  |  |
| Преизчислени в еквивалент на пълна заетост*:              |             |      |             |      |                   |                              |                          |                      |             |                         |             |      |                   |                             |             |  |  |
| Персонал - общо (411+421)                                 | 401         |      |             |      |                   |                              |                          |                      |             |                         |             |      |                   |                             |             |  |  |
| Изследователи                                             | 411         |      |             |      |                   |                              |                          |                      |             |                         |             |      |                   |                             |             |  |  |
| Друг персонал, зает с НИРД                                | 421         |      |             |      |                   |                              |                          |                      |             |                         |             |      |                   |                             |             |  |  |

Средният брой през годината се изчислява чрез сумиране на броя на лицата, заети с НИРД, за всеки месец и полученият сбор се разделя на 12.

\*Преизчисляването в еквивалент на пълна заетост се извършва на базата на продължителността на работното време, ангажирано с НИРД, през годината. Например:

- ако 3 лица са използвали половината от годишния си фонд работно време за осъществяване на научни разработки (50%), то еквивалентът на тяхната заетост с НИРД е  $(3 \times 0,5) = 1,5$ ;

- ако 2 лица са използвали 20% от годишния си фонд работно време за осъществяване на научни разработки, то еквивалентът на тяхната заетост с НИРД е  $(2 \times 0,2) = 0,4$ ;

- ако 1 лице, заето с НИРД, е работило само през половината година, то еквивалентът на неговата заетост с НИРД е  $(1 \times 0,5) = 0,5$ .



## УКАЗАНИЯ за попълване на Справка за производството и продажбите на енергийни продукти

Тази справка попълват предприятията, които **произвеждат енергийни продукти**, т.е. осъществяват икономическа дейност по КИД-2008: **05.10; 05.20; 06.10; 06.20; 08.92; 19.10; 19.20; 35.11; 35.21; 35.30.**

**Колоната 1 - "Производство общо (вкл. ишлеме)" в количество** - за всеки енергиен продукт се посочва цялата действително произведена продукция през отчетния период, независимо дали е продадена, останала като запас или е използвана за по нататъшна преработка (вътрешен оборот), включително производството на ишлеме. Обществените централи включват в Производството на електрическа и топлинна енергия и собствените нужди от тях. При производство на ишлеме, производството в количество се отчита от предприятието, което действително произвежда продукцията (изпълнителя). Предприятия с икономическа дейност различна от 35.11 и 35.30 по КИД-2008 отчитат като производство на топлинна енергия от изкопаеми горива, биомаса или отпадъци само продадените количества. Предприятията отчитат като производство цялата топлинна енергия, получена при химични процеси и от други източници - от термопомпи и от слънчева енергия.

**Колоната 2 - "Продажби общо" в количество** - за всеки енергиен продукт се посочва цялото количество продадена собствена продукция през отчетния период, независимо в какъв период е била произведена. При производство на ишлеме продажбите в количество и стойност се отчитат от предприятието, което действително я продава (ишлемодателя).

**Колоната 3 - "Продажби общо" в стойност** - посочва се нетният размер на приходите от продажба на енергийни продукти от собствено производство в хил. лв. (без ДДС и акцизи).

**Колоната 4 - "в т.ч. Продажби на вътрешен пазар" в количество** - за всеки енергиен продукт се посочва цялото количество продадена собствена продукция на вътрешния пазар през съответната година, независимо в какъв период е била произведена. При производството на ишлеме продажбите на вътрешния пазар в количество и стойност се отчитат от предприятието, което действително я продава (ишлемодателя).

**Колоната 5 - "в т.ч. Продажби на вътрешен пазар" в стойност** - посочва се нетният размер на приходите от продажба на вътрешния пазар на енергийни продукти от собствено производство в хил. лв. (без ДДС и акцизи).

**Аритметичен контрол на данните за всеки ред:**

**колона 2 ≥ колона 4 и колона 3 ≥ колона 5**

Разглеждане на Номенклатурата на енергийните продукти ПРОДЕНЕРДЖИ 2012 от интернет страницата на НСИ - [http://www.issc.nsi.bg/WEB\\_CE9/faces/classificationList.jsp](http://www.issc.nsi.bg/WEB_CE9/faces/classificationList.jsp)